

Bilaga

Torp och Backstugor antikvariska status.

En torpstudie av arkeolog Johan Richardsson,
Värmlands Museum 2020

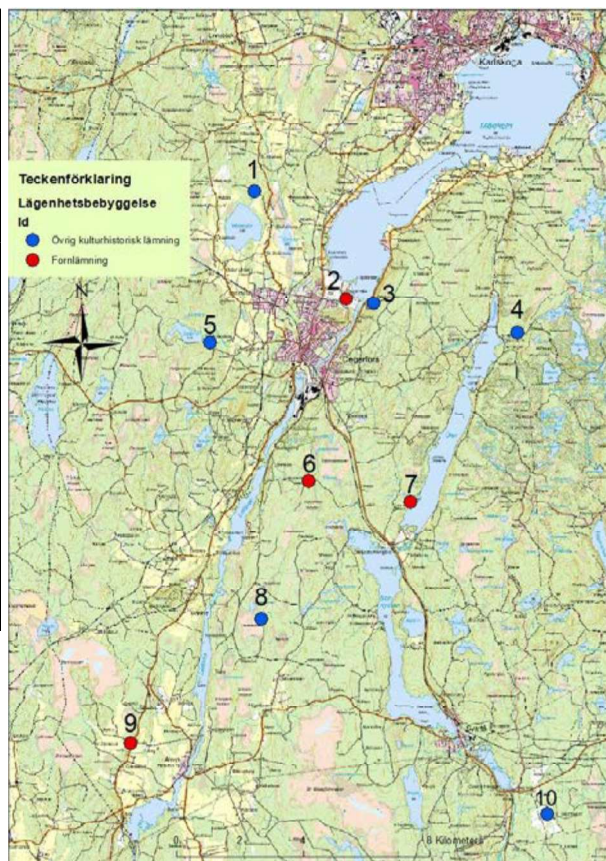
Torp och Backstugor antikvariska status.

Torp och Backstugor ingår i Riksantikvarieämbetets lämningskategori "Lägenhetsbebyggelse". I och med den nya 1850 årsgränsen i Kulturmiljölagen kan antikvariska bedömningar, som ligger till grund för riksantikvarieämbetets fornminnesregister, vara inaktuella. Nedan presenteras en studie av tio registrerade lägenhetsbebyggelselämningar i Degerfors kommun vars antikvariska status kan ha ändrats i och med KML. Studien syftar till uppmärksamma lämningskategorin (lägenhetsbebyggelse) skiftande antikvariska status.

Vetskapen ifall ett torp eller en backstugas utgör en fornlämning nås lättast genom att studera historiska kartor. Sedan mitten av 1600-talet har lantmätare åkt runt i Sverige och kartlagt hemman, byar och socknar. Kartorna utgör idag ett viktigt kulturarv som visar hur landskapet såg ut och förändrats från 1600-fram till 1900-talet. De historiska kartorna förvaltas av Lantmäteriet och finns att se i digital form på lantmäteriets hemsida (www.lm.se).

I bilaga 1 redovisas kartmaterial samt antikvariska beskrivningar för varje objekt.

Objekt	Raä:nummer	Äldsta belägg	Antikvarisk status
1	L1981:1826	Slutet av 1800-talet	Övrig kulturhistorisk lämning
2	L1980:6200	1692	Fornlämning
3	L1981:359	Slutet av 1800-talet	Övrig kulturhistorisk lämning
4	L1981:1672	slutet av 1800-talet	Övrig kulturhistorisk lämning
5	L1981:332	Slutet av 1800-talet	Övrig kulturhistorisk lämning
6	L1981:8593	1688	Fornlämning
7	L1981:8814	1692	Fornlämning
8	L1981:9147	Slutet av 1800-talet	Övrig kulturhistorisk lämning
9	L1981:8803	1832	Fornlämning
10	L1981:8148	Slutet av 1800-talet	Övrig kulturhistorisk lämning

Figur1. Spridningskarta över objekten.

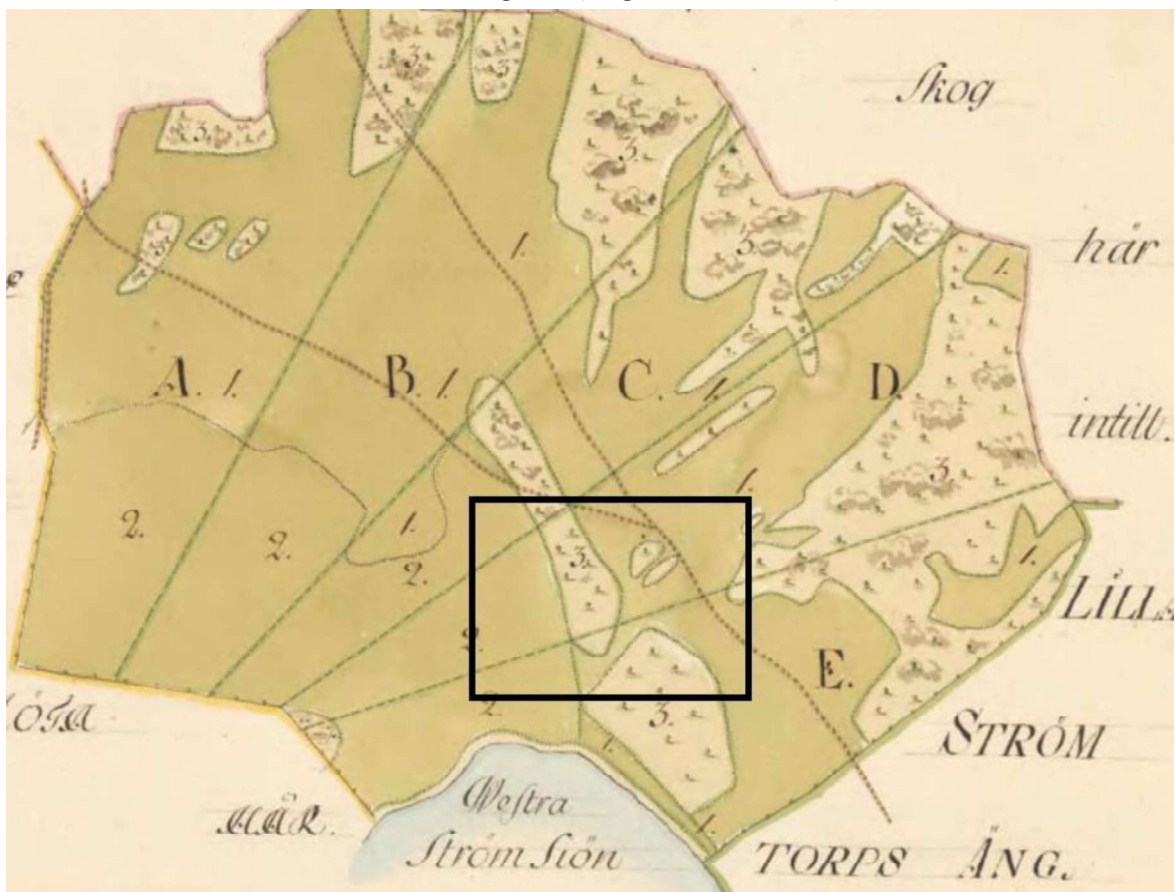
Bilaga 1

Objekt 1 (L1981:1826)

Objekt 1 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en torplämning, bestående av en husgrund med spismursröse, en källargrund samt en grund efter en kolarkoja. Lämningen finns med på häradsekonomiska kartan över Högåsen och är utmärkt som en backstuga. I Laga delning karta från 1781 finns i området inga husschabloner. Objekt 1 antikvariska status bedöms därmed vara övrig kulturhistorisk lämning

Utsnitt av häradsekonomiska kartan över Högåsen (Högåsen J112-72-22)

Utsnitt av Laga delning, Degerfors socken Strömtorp stora nr 1 från 1781.

Objekt 2 (L1980:6200) Rekommenderat namn Degernästorp

Objekt 2 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en torplämning. I Häradsekonomen över Degerfors går det bland annat att utläsa Degernäs och Degernästorp, dock är enbart gården Degernäs markerad. I den geometriska avmätningen från 1692 finns det två husschabloner vid namnet Degernästorp. Dessa byggnader utgör Degernästorp och objekt 2 antikvariska status bedöms därmed vara fornlämning.

Utsnitt av häradsekonomiska kartan över Degerfors (Degerfors J112-64-2)

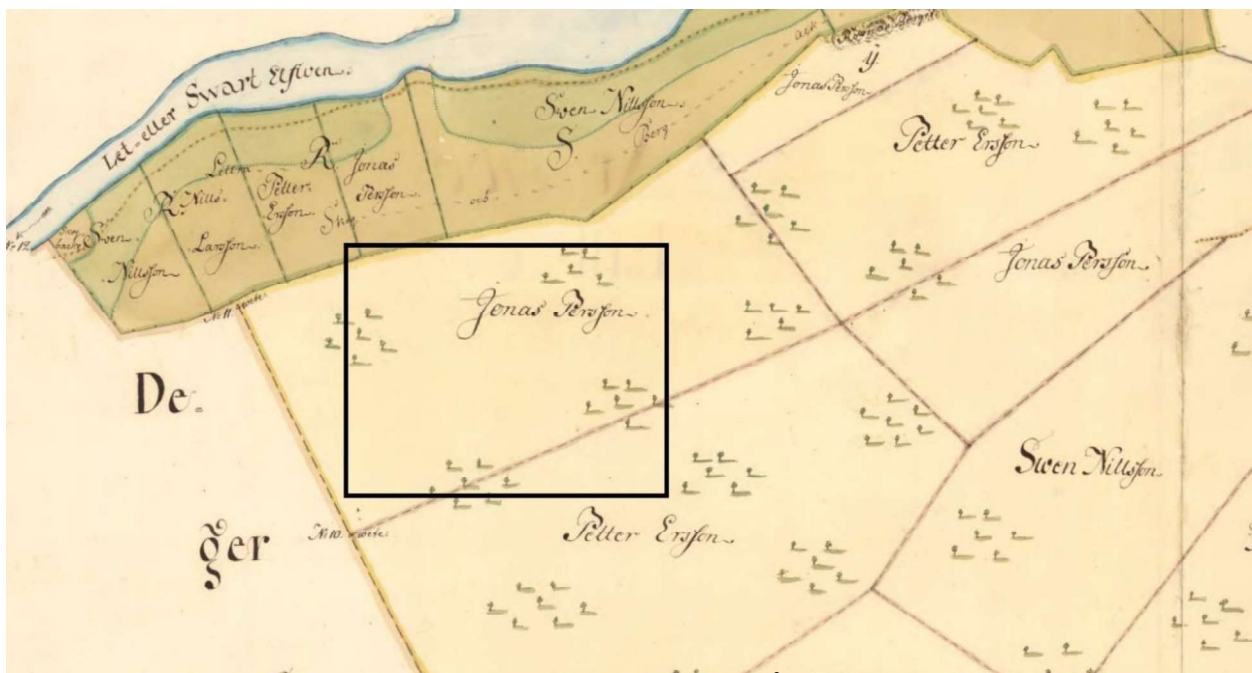
Utsnitt av geometrisk avmätning Nysund socken Norrboda nr 2 från 1692

Objekt 3 (L1981:359)

Objekt 3 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en torplänning, bestående av en husgrund och två källargrunder. I häradsekonomiska kartan över Degerfors är husschabloner och namnet på torpet, Elgåsen, markerade. I en Storskifteskarta från 1766 är området utmark och inga husschabloner är markerade. Objekt 3 antikvariska status bedöms därmed vara övrig kulturhistorisk lämning.

Utsnitt av häradsekonomiska kartan av Degerfors (Degerfors J112-64-2)

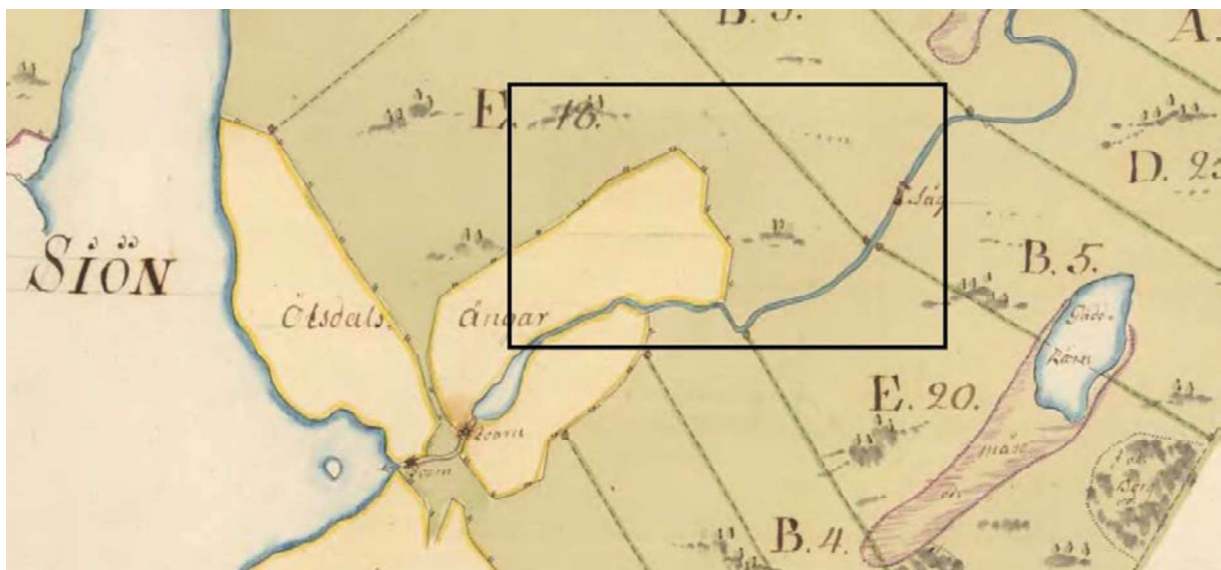
Utsnitt av Storskiftes karta Degerfors socken, Duvdalen nr 1 från 1766.

Nummer 4 (L1981:1672). Rekommenderat namn Hässlandsby

Objekt 4 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en torplämning med en husgrund med spismursröse. Lämningen finns med på häradsekonomiska karta över Gammelhyttan från 1864-67. I Storskiftes kartan från 1788 finns i området för lämningen inga husschabloner. Objekt 4 antikvariska status bedöms därmed vara övrig kulturhistorisk lämning.

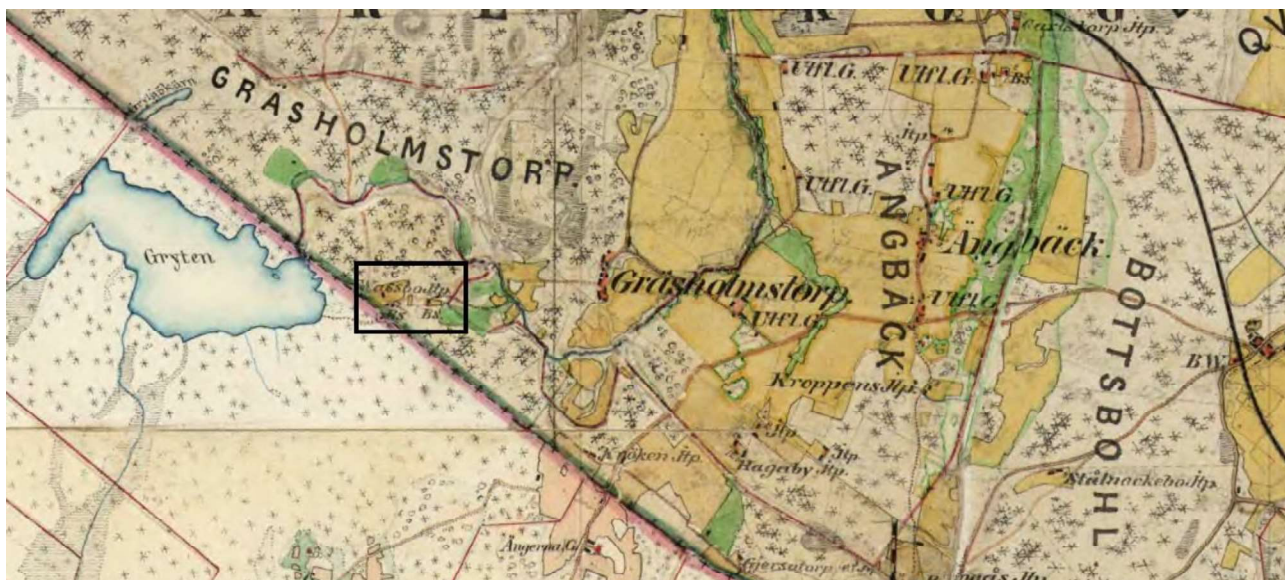
Utsnitt av häradsekonomiska kartan över Gammelhyttan (J112-64-3)

Utsnitt av Storskifteskarta på skog/skogsmark, Degerfors socken Ölsdalen nr 1 från 1788

Objekt 5 (L1981:332)

Objekt 5 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av två torplämningar som ligger tätt intill varandra vid sjön Gryten. I Häradsekonomiska kartan är lämningarna markerade som Backstugor. Inga tidigare kartor över det specifika området kunde återfinnas under studien. Objekt 5 antikvariska status bedöms därmed vara övrig kulturhistorisk lämning

Utsnitt av häradsekonomiska kartan över Degerfors (Degerfors J112-64-2)

Objekt 6 (L1981:8593) Rekommenderat namn Klippetorp

Objekt 6 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en torplämning bestående av fem husgrunder varav en cementerad husgrund med trappa och tegelstensröse, två cementerade husgrunder varav den varit lada, en husgrund med stengrund samt en grund av uthus med tegelstenröse.

I häradsekonomiska kartan över Degerfors är namnet Klippetorp och husschabloner markerade. En av de första kartorna som berör Degerfors kommun (Tångeråsa socken Tångeråsa sn) är en geografisk karta från 1688. I kartan går det att utläsa en rad namn på gårdar och torp. Vid den inringade rektangeln är namnet Klippetorp och en husschablon markerad. Troligen är lämningarna efter husgrunden av sten som utgör torpet på den tidiga kartan. Objekt 6 antikvariska status bedöms därmed vara fornlämning.

Utsnitt av häradsekonomiska karta över Degerfors (Degerfors J112-64-2)

Utsnitt av geografisk karta Tångeråsa socken, Tångeråsa sn från 1688. Sökväg: Sök i karta på Im.se på Åtorp, Nysunds ka i Nysund, Örebro län.

Objekt 7 (L1981:8803) Rekommenderat namn Siggetorp

Objekt 7 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en bebyggelse lämning, sentida torp, bestående av två husgrunder varav en med spismursröse samt en kallmurad källare. I häradsekonomska kartan är namnet Siggetorp och en husschablon markerad. I den geometriska avmätningen från 1692, Nysunds socken Norrboda nr2, är namnet Siggetorp markerad invid en husschablon. Objekt 7 antikvariska status är därmed fornlämning.

Utsnitt av häradsekonomska kartan över Degerfors (Degerfors J112-64-2)

Utsnitt av geometrisk avmätning över Nysund socken Norrboda nr 2 från 1692

Objekt 8 (L1981:9147) Rekommenderat namn Löffallet eller Lövbofallet

Objekt 8 består enligt antikvarisk beskrivning av en torplämning. Bestående av två husgrunder varav den ena med spisröse och den andra med kallmurat källarvalv, samt två kallmurade källare. I häradsekonomiska kartan är lämningen markerad med en husschablon och namnet Löffallet. I storskifteskartan från 1782 finns inga husschabloner eller namn markerat på den aktuella platsen. Objekt 8 antikvariska status bedöms därmed vara övrig kulturhistorisk lämning.

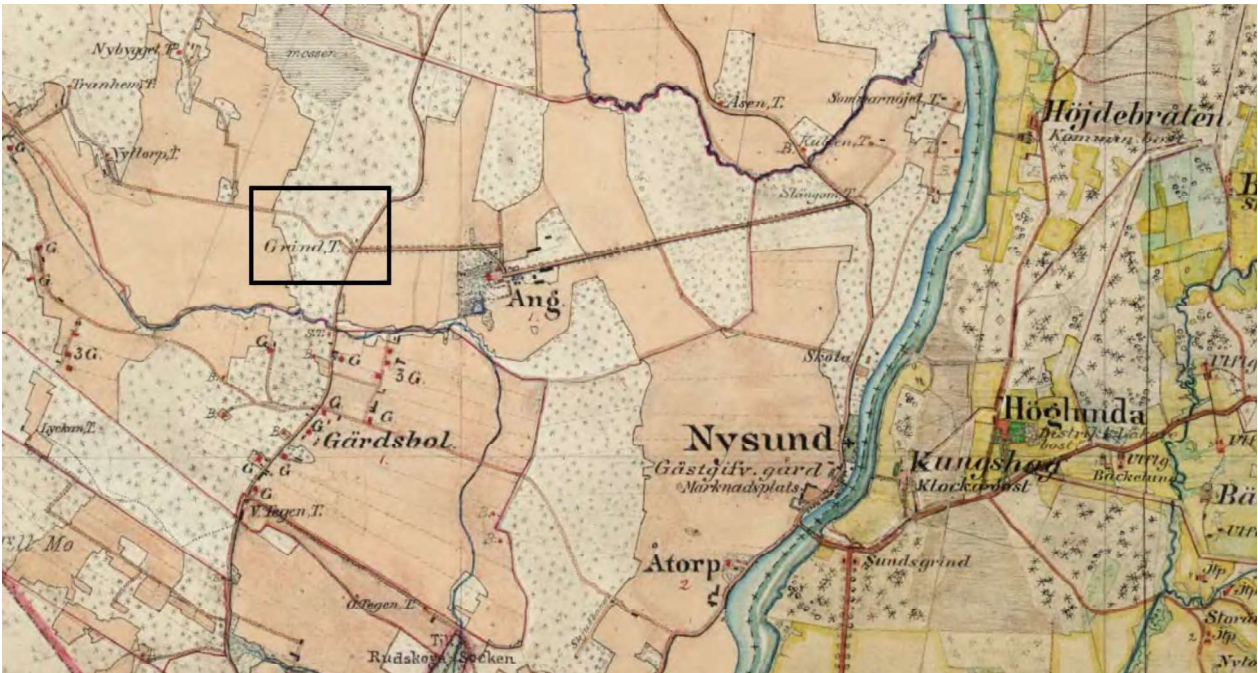
Utsnitt av häradsekonomiska kartan över Nysund (Nysund J112-64-7)

Utsnitt av storskiftes karta från 1782, Nysunds socken Thomasbråten nr 1

Objekt 9 (L1981:8803) Rekommenderat namn Grindvaktstugan

Objekt 9 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en bebyggelse lämning, sentida torp, bestående av en källare och en husgrund. Lämningen är markerad med namn och husschablon i häradsekonomska kartan över Nysund. I en karta över Äng från 1832 finns en husschablon för platsen för Grindvaktstugan. Objekt 9 antikvariska status bedöms därmed vara fornlämning.

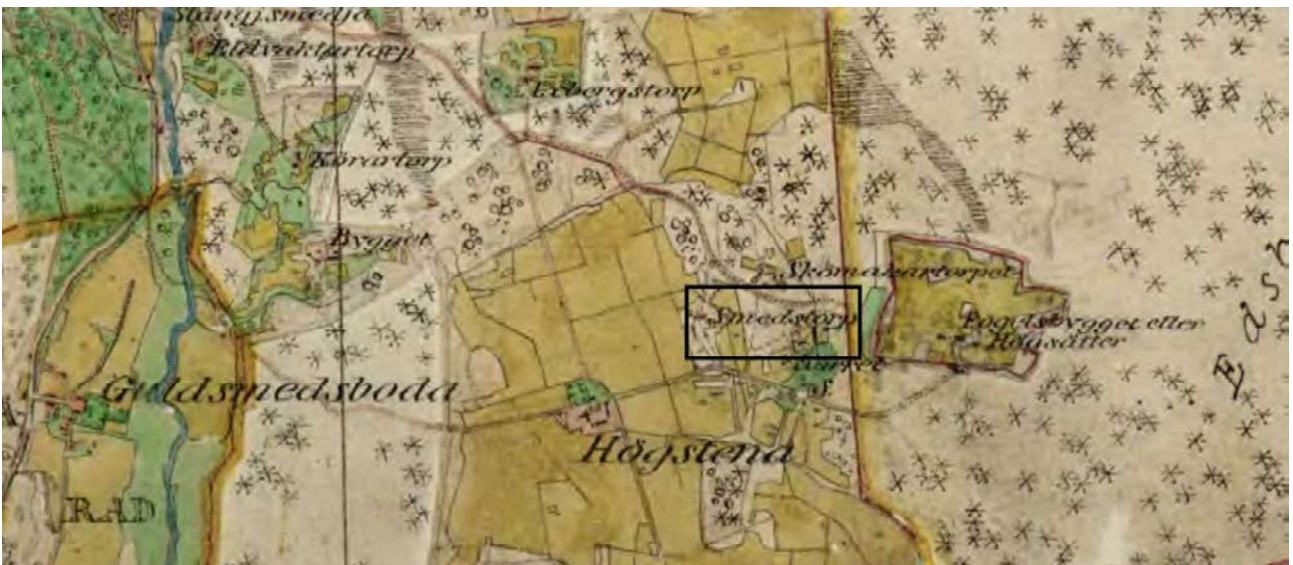
Utsnitt av häradsekonomska kartan över Nysund (Nysund J112-64-7)

Utsnitt av karta (18-NYS-619, lantmäterimyndighetens arkiv) från 1823

Objekt 10 (L1981:8148) Rekommenderat namn Smedstorp

Objekt 10 utgörs enligt antikvarisk beskrivning av en bebyggelse lämning, 90x60 m (närmast N-S), bestående av en husgrund med spismursröse, en ännu intakt källare med murat valv av slagsten och en ladugårdsgrund. På häradsekonomen över Svartå från 1864-67 är en husschablon samt namnet Smedtorpet markerade i kartan. Inga tidigare kartor över det specifika området kunde återfinnas under studien. Objekt 10 antikvariska status bedöms därmed vara övrig kulturhistorisk lämning.

Utsnitt av Häradsekonomiska kartan över Svartå (Svartå J112-64-8).

**VÄRMLANDS
MUSEUM**

Kulturmiljöprogram för Degerfors
är producerat i samarbete med
Värmlands Museum